

H. Klugkist   Wilhelmus Schortinghuis

Korte, Eenvoudige Opstellingen van de Voornaamste Waarheden der Christelike Godsdiens

De Tweede Druk Vermeerderd, Embden: Senden: Blank, 1726

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn823792226>

Druck   Freier Zugang

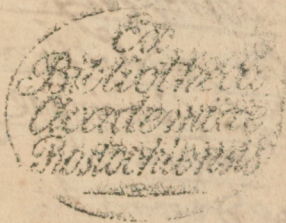

H. J. J. J. J.
mit Mandelbüchlein

Fg - 4225.1-6

Conradus

Tocconides, Prudens

25 Wener Jahr dieß

Carthilimum edirt, und

d. 12. Octobr. 1629. dem

olden, adelichen

Jur. Cuningae Ho

Wesen

Medicinet.

K O R T E.

Eenvoudige Opstellingen van de
Voornaamste Waarneden
der

CHRISTELIKE
GODSDIENST.

Door

H: K L U G K I S T

en

W: S C H O R T I N G H U I S.

Predikanten te
Weender

De Tweede Druk Vermeerderd.

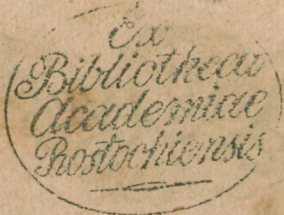
EMBDEN.

Gedrukt by H. van Senden. en L. Blank,
opbezoorderde Boek-drukkers deses
Stad. 1726.

Uitgegeven na voorgaande Visita-
tie en Approbatie van het E. Cæ-
tus binnæn Embden.

A N S P R A K E

An de

Minervarene, die begeerig syn
in de nodige waarheden

der

CHRISTELIKE GODSDIENST

Onderwesen te worden.

Dese weinige waarheden bieden wy
Dan / an alle / die daar klagen over
de Kortheid van hare geheugnisse /
over de Weinigheid van tyd / om te lee-
ven en geleerd te worden / en over de kos-
ten / om grotere boeken te kopen. In
dese bladen syn de nodigste waarheden /
die behooren geweten te worden / behattet.
Wy berigten / dat in dese 2de Druk hier
en daar veranderinge / of vermeerderinge
gemaakt is. Ook / dat dese tweede Druk
A 2 in

A N S P R A K E

In 26 Afdeelingen verdeeld is / na de
welke wy / en onse leerlingen / ons in het
catechizeeren kunnen schikken en regulee-
ren. Gebruikt dit geringe werkje tot u-
we nutte / en streeft na een geheiligde ken-
nisse / en soekt ook eindelijk met der tyd /
tot hogere saken te begripen / boort te
waren. Dit doende / sal u einde eens
brede sun. Sulks wenschen u toe uwe
heilsoekende Leeraars te Weender /

Gegeven in
t jaar 1726.

H: Klugkist en
W: Schortinghuis.

Joh. 13: 17.

Indien gy dese dingen weet, Salig
Syt gy, So gy deselve doet.

VOOR:

VOORNAAMSTE
WAARHEDEN DER
CHRISTELIKE
GODSDIENST
EERSTE AFDEELINGE

EERSTE HOOFDSTUK

Van de Elende van alle Menschen.

1 Vrage. **S**ijn alle Menschen
sonder onderscheid
Elendig?

Antw. Ja sekerlijk. Rom:
3: 23. en Rom. 7: 24.

De Elende aller menschen.

2 Vra. Waar in bestaat de Elende van
alle menschen?

Antw. Daar in dat alle menschen geheel
sondig sijn / beide na ziele en lichaam.
Iel. 1: 6.

3 Vra. Wat maakt de ziele sondig?

A 3

Antw,

Antw. Dat het verstand geheel verduisterd is. 1 Cor. 2: 14. Het oordeel geheel verkeerd. Job. 21: 15. De wille geheel onheilig. Rom. 8: 7. Ende genegenheeden gantsch onsuiver. 2 Pet. 2: 10.

4 Vra. Wat maakt het lichaam sondig?

Antw. Dat alle de leden van't geheel lichaam wapenen zijn der ongeregtheid. Rom. 6: 13. Ziet ook Rom. 3: 10-18.

5 Vra. Wat is sonde?

Antw. Sonde is een geheele afkeeringe van Gods wet / soo dat de mensche een sondaar zijde / de wet geenfins op een geestelike wyse tot Gods eere / kan gehoorfanten / 1 Ioh. 3: 4

6 Vra. Waarom maakt de sonde de mensche zoo elendig?

Antw. Daarom / om datse hem van de Drie-eenige God / die 't hoogste Goed is. Ps 33: 12 geheel afscheid. Ief. 59. vs. 2. En ook / om datse over hem het hoogste quaad der straffe brengt. Rom. 1: 18.

7 Vra. Waar komt het van daan / dat een natuurelik mensche de sonde niet in het oog krijgt.

Antw.

van alle Menschen

3

Antw. 't komt daar van daan / dat hy blind is. Openb. 3: 17.

8 Vra. Waar in bestaat nog meer de Elende van alle menschen?

Antw. Ook daar in / dat alle menschen wegens alle hare sonden / ja wegens de minke sonde / waardig zijn tot in der eeuwigheid van een Almagtig en Regtveerdig God / na ziel en lichaam / in de helle gestraft te worden. Rom. 1: 32

9 Vra. Waar van daan komt het dat een onbekeerde de bloek niet ziet?

Antw. 't komt daar van daan / dat de bloek welgedreigd. Deut. 27: 16. maar nog niet geveelt word. Ier. 28: 15

10 Vra. Waar in bestaat nog al meer de Elende van alle menschen?

Antw. Daar in / dat alle menschen ten eenemaal onmagtig zijn / om van dese elende door haer selven / door hare werken en Godsdienssz plichten / of door andere / verlost te worden. Ps. 49: 8: 9.

11 Vra. Welke is de reden / dat een onbekeerde zijne magteloosheid niet ziet?

Antw. De reden is dese Hy kent de geesteljkheid van Gods wet niet. en ook

A 4

sijn

4 De Oorsprong van

zijn geheele herte staat hy over.

22 vrag. Waar in bestaat eindelijk aller menschen Elende?

Antw. Daar in / dat geen mensche soo lange hy in zijne zondige natuur staat. leefs / hoe elendig hy ook sy / dat weet / dat hy so elendig is. Openb. 3: 17. Maar meind / dat sya weg goed is. Spreuk. 16: 2. En houd syn inbeelsdinge so lange vast / tot dat God syn staat oos? sya H: Geest ontdekt. Luc. 15: 16 17.

II: AFDEELINGE.

De Oorsprong van aller Menschen Elende.

23 Vrag. **W**aar van daan so grote Elende?

Antw. Niet van God / want Hy is de Rotsteen, wiens werk volkomen is. Deut. 32: 4. En ook heeft God de twee eerste menschen / Adam en Eva / na syn beeld geschapen. Gen. 1: 27.

24 vrag. Hoe waren de twee eerste menschen /

aller Menschen Elende. 5

schen / en wat deden sy / doe sy Gods
beeld droegen?

Antw. Gods beeld dragende / waren sy
recht wijs / dat is / sy kenden de Drie-
eenige God in syn Wesen / eigenschap-
pen en werken. Ook waren sy in staat /
om God te konnen en te willen op een
geestelike wijze dienen en verheerliken ;
En dit was hare geduurige betragtinge.

15 vra. So de Elende niet van God is /
van wie isse dan?

Antw. Van de twee eerste menschen /
die door de listige verleidinge van de
duivel / en door eigene moettwillige af-
wikkinge van God / so eendig gewor-
den syn. Gen. 3: 1-6.

17 vra. Wat is door Adams val veroor-
saakt?

Antw. Daar door / terwille Adam het
hoofd was van 't geheele menschelike
geslagte / syn alle menschen sulke gro-
te elende in hem onderwoorpen gewor-
den. Rom. 5: 12.

17 vra. Hoe worden alle menschen A-
dams ongehoorzaamheid deelagtig?

Antw. Door Oerervinge. Rom. 5:
12. en door Overervinge. Pl. 5: 7.

AS

III AF-

Des Menschen Elende

III. AFDEELINGE.

Des Menschen Elende uit Gods
wet kennelik.

18 Vrag. **W**ar uit word dese so gro-
te elende gehend?

Antw. Uit Gods wet. Rom. 3: 20.

19 vra. Wat eischt Gods Wet?

Antw. Gods Wet eischt de Heere lief te
hebben boven alles / en syne naasten als
sig selven. Matt. 22: 37-40.

20 vra. Wat is het / God lief te hebben?

Antw. 't is Hem te kennen Ier. 9: 24.
Hoog te schatten. Ps. 89: 7. Syne ge-
meenschap boven alles te begeeren. Ps.
73: 25. Ziel en Lichaam met Hem te
vereenigen. Hogel. 2: 16. Syne gebod-
den te bewaren. Joh. 14: 23. Syne
kinderen te beminnen. I Joh. 5: 1.
Niet te dulden / dat Sijn Naam ont-
zeerd werde / maar syn Eere / so veel
mogelik is / voor te staan.

21 vra. Wat is het / God lief te hebben
boven alles?

Antw.

uit Gods wet kennelik. 7

Antw. 'T is so veel / als God veel meer te beminnen als al het schepsel Matt. 10: 37. En 't schepsel daar toe te gebruiken / dat God ge eerd en verheerlijkt werde. 1 Cor. 10: 31. En 't is niet alleen waar / die het schepsel liever heeft / maar die 't so lief heeft als God / die heeft de Heere geensins lief.

22 vra. Wat is het / Syne naasten lief te hebben?

Antw. 'T is so veel / als alle menschen in 't gemein / ende waar gude Christenen in 't bysonder / altyd wel te willen / en dadelik wel te doen / beide na siel en lichaam / dog bysonder na de siele / terwille die onsterffelik is. 1 Joh. 3: 18.

23 vra. Wat is het / syne naasten lief te hebben / als sig selven?

Antw. 'T is so veel / als haar so te gunnen en te doen / als men verpligt is sig selven te doen / en dan ook / so als men wenscht / dat onse naasten ons deden. Matt. 7: 12.

24 vra. Hoe word nu 's menschen Cleve de uit Gods wet gekend?

Antw. Op dese wijze. De wet hoord

A 6

ee.

8 Des Menschen Elende.

een volkomene liefde tot God en de naa-
sten. 1 Joh. 4: 20. 21. En 't woord
des Heeren segt / dat alle menschen sin
haters Gods. Rom. 7: 30. En ha-
ters der naasten. Titum. 3: 3.

25 Vra. Wat wilt gij hier me zeggen?

Antw. Niet anders als dit / dat uit des
Wets eisch / en allermenschen onver-
mogen / om de Wet te volbrengen / seer
klaar volgd de diepte van elende van 't
geheele menscheliche geslagte. Rom. 7
vs. 7.

26 Vra. Hoe kan de Wet bequaamlick
angemerkt worden?

Antw. Of als een Spiegel / waar in de
geheele elende staat des menschen seer
duidelijk kan beschouwd worden / als
Gods Geest meede merckt Of als een
Toetsteen / waar an des menschen da-
den / woorden en gedagten getoest mee-
ten worden offte goed of quaad zijn.

IV AF.

IV. AFDEELINGE.

Betragtinge.

27 Vra. **W**at moet u leeren de Elen-
de van alle menschen?

Antw. Dat ick niet toe passinge op my
selven / uit vergespinge van Gods
Wet niet my selven / my naaukeurig-
lyk besie na buiten en na binnen / dat
het alles zondig is. Rom. 7: 7. Ies. 1:
6. Spreuk. 20: 9.

28 vra. Segt niet een onbekeerde wone-
sche mijn herte is goed?

Antw. Ja hy. Maar Gods Woord segt
dat het herte boos is Gen. 6: 5. Arg-
listig en doodlick, Dat het naauweliks
gekend kan worden. Ier. 17: 9. Dat
het bedrogen is / ende mensche [ter Zy-
den] afleid. Ies. 44: 20.

29 vra. Waarom spreekt dan de mensche
's woord teegen?

Antw. Om dat hy teegen het woord een
voorzoordeel heeft / en sig zelven geensins
kend. En ook / heeft hy geleerd door
A 7 een

een verkeerde eigenliefde en hoogmoet
 sig zelven grootelijks te flatteren.

30 vra. Segt ook niet de onbekeerde men-
 sche / myn wandel is nog soo hoos
 niet. En ick ben nog soo godloos (niet
 als wel andere.

Antw. Gewisselick ja. Dit blijkt in de
 Pharzeus. Luc. 18: 11. 12. Bestraal-
 de hem 't licht van Gods Geest / hy
 soude hem zelven veroordeelen / en met
 Paulus uitroepen / ick ben de booznaam-
 ste der zondaaren. 1 Tim. 1: 15.

31 vra. Waar toe moet u de naaukeurige
 gadeslaginge van uwe sondigheit na
 ziel en lichaam / dienen?

Antw. Daar toe / dat ick eens door de
 genadige verligtinge van Gods Geest
 moge gewaar worden / hoe zondig en
 berdoemelick ik ben. Ezra. 9: 6.

32 vra. Wat raad / om die verligtinge
 van Gods Geest deelagtig te worden?

Antw. Mijn pligt is / my dagelicks dik-
 maal afsonderen Spreuk. 18: 1.

En in die affonderingen te bidden om
 Gods ontdeckende Geest / en zulks te
 verrigten onder alle de verozdineerde ge-
 raden middelen.

33 vra.

33 vra. En als gy rens uwe Elende staat
gemaar wierdet / wat had gy dan te
betragten ?

Antw. Dan moeste ik my ober zulk een
rampzalige zonden staat op het diepste
soeken te verneederen. Luc. 15: 17-19

34 vra. Wat moestet gy nog al meer doen?

Antw. Ook moeste ik tragten van herten
ober mijne zonden verbrifelt en bekom-
merd te worden. Hand. 2: 37.

35 vra. En waar toe zoude u die bekom-
merdheid dienen ?

Antw. Daar toe / op dat ik bekommerd
geworden zijnde / moge uitschreeuwen
Ah my elendige ! Wat moet ik doen /
op dat ik salig worde ? Hand. 16:

30

36 vra. Is die uitschreeuwen ober zijne
zonden geen dwaasheid ?

Antw. Geensins. Also weinig / als het
dwaasheid is / dat een sone / die jaren
teegen een goeddadig vader gerebelleerd
heeft / berouwt van zijn eubel daad krl-
gende / met een tranen bloed in zijne
ogen / uitschreeuwet mijn Vader / ick
heb gesondigt / vergeeft my mijn wee-
der.

der spanningheid / en neemt mij wederom
an in uwre Vaderlike gunste.

37 vra. Waar toe is zulk een uitschreeuwen
nodig ?

Antw. Daar toe / op dat ik door een recht
gevoelen kan de diepte mijner elende /
uit mij zekken tot een noodzakelijke en
Algenoegsame Borge en Middelaar
mag uitgedreven worden Siet. Mat.
9: 12.

V. AFDEELINGE.

TWEDE HOOFD-STUK.

Van de Verlossinge van sommige
menschen, uit hare so
grote elende.

De Genoegdoeninge an Gods ge-
rechtigheid.

1 Vrag. Door wie kunnen elendige /
menschen verlost worden ?

Antw. Allen door God. Ies. 63: 16.

Dog op dat beding / dat an zijn wrede
heyde

Van sommige menschen. 13

kende gerechtigheid volkoomelik geseeg-
gedaan werde. Ies 5: 16.

2 vra. Is 't volstrekt nodig / dat an Gods
gerechtigheid voldaan werde?

Antw. O ja: Terwile de Heere [den
schuldigen] geensins onschuldig houd!
Exod. 34: 7. En had God anders son-
daren konnen verlossen / hy had zijn al-
terlieffste Zoon wel gespaard! Maar
sullig heeft Hy niet gedaan Rom. 8:
vs. 33.

Om dat het Hem op geen andere wise
bettaamde / uitverhoorene doodschuldige
salig te maken Hebr. 2: 10.

3 vra. Is er dan buiten Jesu Genoedoe-
ninge / geen hope van saligheid?

Antw. O neen Terwile geen mensche an
Gods gerechtigheid voldoen kan / wat
hy ook doet of lyd / maar Jezus alleen
de ware Voldoener is / so is van Hem
ook alleen de saligheid te verwagten.
Hand. 4: 12.

Dat 'er een God is, uit de H: schrif-
tuire kennelik.

4 Vra. Is het ten eenemaal zeker / dat
'er een God is?

Antw

Antw. **O** ja: Dat leerd de beschouwinge van alle de scepsefen. Rom. 8: 20. Zelf van het minste scepsefel / en dat 'er een God is / segt ook een jegeliks geweten. Rom. 2: 15. Maar bysonder leerd sulks de **H**: Schryftuire / bestaan in de boeken des ouden en des nieuwen Testaments.

5 vra. Wat geloofd gy van de **H**: Schryftuire?

Antw. Datse is 1. Goddelik. 2 Tim. 3: 16. 2. Volmaakt. Pl. 19: 8. 3. Klaar. Pl. 119: 105. Datse 4. Geleesfen. Joh 5: 39. 5. Verklaard. Hand. 8: 28-35. En 6. Verstaan moet worden. 2 Tim 3: 15.

6 vra. Wat gebruik moet gy van de **H**: Schryftuire maken?

Antw. Terwile de **H**: Schryftuire 1. Goddelik is / so moet ik alles geloben / wat in dat Heilige boek staat / en ook is 't mijn pligt / in alles / wat de getrouwe Leeraeren na en uit dat Woord aankondigen / onderwoypen te syn. 1 Theil 2: 13.

7 vra. Geloof i een onbekeerde wel / dat de Bibel Gods Woord is?

Antw.

Antw. Hy mag sulks met de monde be-
lieden / maar met de practijk ontkend
hy des Woords Goddelikheid. Dit
blijkt by voorbeeld hier uit: De Bibel
seid / dat de mensche sig niet morgen
maar heden sal bekeeren. Hebr. 3: 7.
8. De mensche ondertusschen steld sy-
ne bekeeringe van dag tot dag / ja van
jaar tot jaar uit / tot dat hem eindelijk
geen tyd meer gegunt word.

8 vra. Wat gebruik moet gy verder van
de H. Schryftuere maken?

Antw. Om datse 2. Volmaakt is / so
moet ik my alleen an die Goddelike o-
penbaringe houden / en bygevolge ook
alleen aan die boeken / die met Gods
Woord oer een komen. Maar dog
de Bibel moet altyd bonen de allerhofs-
telikste boeken gewaardeerd en gebruikt
worden / om't gene daar in staat / heeft
de mond des Heeren selve gesproken.

9 vra. Wat leerd u de klaarheid des Bi-
bels?

Antw. Schoonse 3. Klaar is / so lange
ik dog geestelik blind ben / so kan ik de
waarheden / daar in begrepen / niet
geestelik bebatten / en daarom moet ik

on-

onophoudelik bidden / dat God mijns
duistere ogen wil openen. Ps. 119: 18.

10 vra. Wat gebruik moet gy nog al
meer maken van de H. Schriftuure?

Antw Om datse 4. gegeven is tot Gods-
saligheid en Saligheid / so moet ikse /
al smekende / by alle gelegentheden niet
andagt / eerbied en onderwerpinge lee-
sen en onderzoeken / Ook moet ik 5.
Heerstig komen tot die plaatsen / daar
de gesondene Leeraren Gods Woord
Verklaren, want 't gelove is uit het
gehoor. Rom. 10: 17.

11 vra. Wat gebruik moet gy eindelijk
van de H. Schriftuure maken?

Antw Dat ikse geestelik Verstaen en Be-
gripen mag.

12 vra Is het dan niet genoeg / dat men
de Bibel letterlik verstaat en begrijpt?

Antw. Neen: Ik moet my niet met des
Bibels letter vergenoegen / maar ruste-
loos moet ik daar na trachten / dat ik
de letterlike waarheid van Gods Woord
op een geheillgde wise door bevindinge
mag kennen en betrachten.

13 vra. Wat geloofd gy nog meer van
de H. Schriftuure?

ntw

van sommige Menschen. 17

Antw. Dat alle de pligten / die daar in
gebooden sijn ontrent de Drie-eenige
God / nu selven en mijne naasten / in
geest en waarheid betragt moeten wor-
den. Gal. 6: 16.

VI AFDEELINGE

Van Gods Volmaaktheeden

14 Vrag. **W**at geloofd gy van God /
die in de H: Schriftuire
geopenbaard word.

Antw. Dat hy een allervolmaakste geest
is / die alle Volmaaktheeden / op een
allervolmaakste wise / in hem zelven is
besittende. Ioh. 4: 24. Exod. 34: 6. 7

15 vra. Noemd eenige Volmaaktheeden
Gods ?

Antw. God is Eeuwige. Ps. 90: 2. Dat
is Sonder begin berloop des tijds en
sonder einde. Overal tegenwoordig. Ier.
23: 24. Dat is / op alle plaatsen te
gelijk tegenwoordig / met zijn Weesen
en werkingen. Alweetende. Hebr. 4:
vs 13. Dat is / Sig zelven / en alles
wat

wat buiten Hem is / kennende / en dat te gelijk / op de volmaakste wise. Almagtig. Ps. 115: 3. Dat is / Alles komende uitboeren / wat Hy maar wil Onveranderlik. Iac. 1: 17 Dat is / In alles / wat Hy is / besluit en wil / geensins veranderd wordende maar blijvende Deseive.

16 vra. Hond gy nog eenige Volmaakt-
heeden Gods noemen ;

Antw. Ja God is Heilig. Hab. 1: 13. Dat is / Hy haat alle sonde / en ook al het schepsel / dat zijn Wet overtreedt. Regtveerdig. Gen. 18: 25. Dat is / Hy beloond de goede / ende quade straft hy. Genadig. Ps. 116: 5. Dat is / Hy wil den vloekweerdigen sondaar wel / en ook doet Hy hem wel / boven / buiten / ja teegen zijne verdiensten. Langmoedig. Nahum. 1: 3. Dat is / Hy spaard nog den sondaar / terwile hy zijne overtredingen vermienigvuldigd / en daar en booben / o wonder ! segend hy hem dikmaal grotelijks / terwile den sondaar van 't zondigen niet moede word.

17 vra. Waarin oeffend God zijne Regt-
heerdsghheid ?

Antw.

Antw. In het dadelijke straffen van alle de zonden van alle de menschen kinderen. Hy straft de zonden der verworpenen in hare perzonen zelfs in tijd en eeuwigheid. Rom. 2: 9. En de zonden/door uitverkorenne heeft God gestraft in zijn zoon de Borge. Ies. 53: 5.

18 vra. Wat vloeyd uit alle dese Volmaaktheeden Gods?

Antw. Dat God een Onbegripelike: 1 Kor. 8: 27. Algenoegsame. Gen. 17: vs 1. En heerlike God is. Ies. 33: 22

19 vra. Waar toe moeten Gods Volmaaktheden de gelobige ansetten?

Antw. Gods Eeuwigheid, om de Heere/als 't hoogste Goed/ meer en meer te verkiesen. Zijne Overal tegenwoordigheid en alwetenheid, om in alle plaatsen voor de sonde te vreesen. Zijne Almagtigheid, om op Hem te vertrouwen/ Zijne Onveranderlikheid, om eensins an sijne gedane beloften te twisfelen/ Zijne Heiligheid, om Hem ongebeyndelick te dienen. Zijne Regtveerdigheid, om de beloofde loon sekerlick te verwagten. Zijne Genade/ om Hem te danken. Zijne Lankmoedigheid, om.

om zig heiliglijk over zijne eindelose verdraagsaamheid te verwonderen.

VII AFDEELINGE.

Des Drie-eenigen Gods Besluit.

20 Vrag **W**at geloofd ga meer van **G**od?

Antw. Dat hy een is in Weesen Deut, 6: 4. En drie in Personen / Vader / Zoon en H: Geest Matt. 28: 19. Zijnde dese drie Personen een en deselve God. 1 Joh. 5: 7.

21 vra. Wat moet het u leeren / dat 'er maar een God is?

Antw. Soe ik een gelovige ben / moet ik leeren an die eene God genoeg te hebben / met Deselve my te vergenoegen? 't zoude ja dwaasheid zijn / als de eene sonne schijnt dan nog andere ligitente ontsteeken So is 't ook dwaasheid voeg een ware gelovige / daar God de sprinader is des levendigen waters, om sig selven bakken uittehouwen: gebroekene bakken, die geen water houden.

den. Ier. 2: 13.

22 vra. Wat moet een gelobte leerren /
dat God Drie = eenig is ?

Antw. 'E moet hem leeren ontrent een
Goddelick Persoon werksam te sijn / so
als De sig na de anbiddelelike Huishou-
dinge ontdekt en openbaard.

23 vra. Wat hevt gy nog meer van God
te geloven ?

Antw. Dat hy van eertulghed. Hand.

15: 18. Een wijs en vrij Besluit Rom.

11: 33: 34 Genomen heeft oer alles

wat hy in der tijd wilde werken en toe-

laten. Eph. 1: 11. Sonder oost of oost

in jets te veranderen. Ier. 46: 10 Tot

zijn eer en heerlikheid. Rom. 11: 36.

24 vra. Wat gebruyk moeten Gods kin-

deren van 's Heren Besluit maken ?

Antw. Sy moeten in alles Gods Besluit /

als Anbiddelelik / erke nen / en met een

klunderlike onderwerpinge goedkeuren.

Sam. 3: 18.

B

VIII. AF.

VIII AFDEELINGE.

Van des Vaders eeuwige Generering Schepping en voorzienigheid.

25 Vrag. **W**at geloofd gy in 't bysonder van de Vader?

Antw. Dat hy de tweede Persoon in 't Goddelike wesen / van eeuwigheid / op een seer onbegripelike wise / gegeneereet heeft. Ps 2: 7. En hem daer door 't zelve wesen / dat hy besat / heeft medegedeeld. Joh. 5: 26.

26 vra. Wat geloofd gy nog meer van de Vader?

Antw. Dat hy. Matt 11: 25. Door zijn Almagtige wille. Ps. 33: 9. Alles / wat buiten hem bestaat. Neh. 9: 6. Uit in 't Hebr. 11: 3. In de toed van ses dagen heeft voortgebracht. Exod 20. 11. Tot zijn lof en heerlijkheid. Spreuk 16. 4

27 vra. En wiens wille / heeft God so een geheele wereld geschapen?

Antw.

Antw. Om des menschen wille. Ps. 115
16. Niet om slegts op de aarde te
eeten en te drinken / maar om daar
Gods name te prisen / en syn wille
te doen. Joh. 6. 27.

28 vra. Wat geloofd gy eindelijk van de
Vader?

Antw. Dat Hy dooz syn Almagtige wil-
le. Ps. 147: 15-18. Nog al 't ges-
chapene onderhoud. Ps. 36: 7. Bes-
werkt. Hand. 17: 28. En tegeerd.
Kl. 92: 1. Tot lof van syne vol-
maaktheden. Ps. 104: 24.

29 vra. Wat moet een gelovige ontrent
syns Vaders Voorzienigheid betragten?

Antw. In tegenspoed moed hy lydzaam /
en in voorspoed dankbaar syn / en in
't geestelike en lichamelike / is 't syn
plicht / die middelen waar te nemen /
die God hem belast / en vooz 't over-
alge moet hy de uitslag an syn Vae-
der beveelen / Hem 't alles in syne
hand gevende. Ps. 10: 14.

IX AFDEELINGE.

Van des Soons Gods Namen Na-
tuiren en Ampten.

30 Vraag. **W**at geloofd gy van de
Sonne?

Antw. Dat hy is de eeniggeborene So-
ne des Vaders. Joh. 1: 18.

31 vra: Wat merkt gy nog meer in de
Sonne an?

Antw. Dat hy twee bysondere namen
heeft / Jesus Christus. Joh. 20: 31.

32 vra. Waarom word de Sonne Gods
Jesus genoemd?

Antw. Om dat hy syn volk, door ver-
dienste en toepassing / salig maakte
van hare sonden: Matt. 1: 21.

33 vra. En waarom word hy Christus
gheeten?

Antw. Om dat hy van eeuwigheid van
syn Vader tot Borge der uitverkorene
berordineerd. Spreuk. 8. 23. En in
de: tyd daer toe bequaam gem: als
is. Ps. 45: 8.

34 VRA.

34 vra. Wat geloofd gy vervolgens van de Sone?

Antw. Dat hy twee naturen heeft. Hy is de waaragtige God / en ook de waaragtige mensche Rom 9: 5. Gebozen uit de maagd Maria / dooz de bewerkinge des H: Geestes. Mat. 1: 20. 21. En also afgescheiden van de sondaren. Hebr. 7: 26.

35 vra. Wat geloofd gy eindelijk van de Sone Gods?

Antw. Dat in hem drie ampten sijn antemerken Hy is Prophcet Luc. 24: 19. Priester. Hebr. 10. 21. Koning. Joh. 18. 37.

36 vra. Wat doet Christus als Brunkheit?

Antw. So leetd gy de zjine door zyn / Geest / door middel van het Woord / kragtig en onk edel stanelik.

37 vra. Wat doet hy als Priester?

Antw. So doet hy geuirlge verfoeninge ober de sonden van zyn volk / en wie kragt van zjine volmaakte offerhande so bid en spreek hy voor de zjine by zyn Dader / tot volmaakinge harer saligheid.

38 vra. Wat doet Christus als Koning?

B 3

Antw.

26 Van des Soons Gods

Antw. So schrijft hy de zijne voor de wetten des geloofs en der liefde / na die wetten regeerd hy haar / en eindelijk bewaard hy haar tegen alle hare geestelike vijanden.

37 vra. Hoe moet een gelobige Christus in dese drie ampten gebruiken?

Antw. Als een gedrukte blinde / doods schuldige en magtelose / moet hy Christus gebruiken tot Wijsheid / Regtveerdigheid ende Heiligmakinge 1 Cor. 1 vs. 30.

X. AFDEELINGE.

Van des Soons Gods beide Staten,

40 Vrag. In hoe veel staaten komt Ie Sone Gods / als Mid-
delaar voor?

Antw. In twee staten. Der vernederinge en der verhoginge Phil. 2: 6-11.

41 vra. Welk is de staat sner Vernederinge?

Antw. Dat hy heeft geleden alle de dagen sijn levens. Matt. 20. 28. Maar by

hy sonder op 't einde desselven Doe
heeft hy geleeden onder Pontio Pilato.
Matt. 27. 26. Hy is gekruist. Matt.
27. 35. Gestorven. Matt. 27. 50. Be-
graven. Matt. 27. 57-60. Inderge-
daald terhellen. Matt. 26. 38. En.
Matt. 27. 46.

42 vra. Is Christus dan in de plaats
der verdoemde geweest?

Antw. **O** neen: Maar hy heeft sulke
angsten der helle verdragen / als de uit-
verkorene te dragen weerdig waren / en
als de verworpene tot in der eeuwigheid
sullen moeten uitstaan.

43 Vra. Wat moet een gelovige ontrent
Christi Liden betragten?

Antw. Hy moet in Christi Liden door 't
geloobe zijn verzoeninge met God soe-
ken / en uit kragt van dat Liden moet
hy pogen optehouden van sonde. 1 Pet.
4: 1.

44 vra. Wat heeft Christus door zijn Li-
den verdiend en verkregen voor de zij-
ne?

Antw. Daar door heeft hy voor de zijne
verkregen / terwile hy volmaaktelik an
Gods gerechtigheid had genoeg gedaan

Joh. 19: 30. De saligheid hier en hier maals. Joh. 10: 15. En vs: 28.

45 vra. Welk is de staat van Christi verhoginge?

Antw. Dat hy ten derden dage wederom is opgestaan van den dooden. 1 Cor. 15 vs 4. Opgebaren ten hemel / sittende ter rechterhand Gods des Almachtigen Vaders. Marc. 16: 19.

46 vra. Wat pligt moet een Christen ontrent de verhoogde Christus betragten?

Antw. Hy moet de Verhoogde Christus teren / dienen en gehoorzaamen En terwile hy met Hem opgewekt is so is 't zijn pligt te soeken de dingen, die boven zyn, daar Christus is sittende an de regter [hand] Gods. Col. 3: 1.

47 v: a. Waar toe is Christus verhoogd geworden?

Antw. Om de zijne de zaligheid / die hy door zijn liden verkrege had / toetepassen door zijn H: Grest / door 't idel van Gods Woord. Joh. 10: 28

XI. AFDEELINGE;

Van Christi Wederkomste ten
Oordeel.

48 Vrag. **S**al Christus ook eens we-
derkomen / om te oordeelen
de lebende ende de doode ?

Antw. Ja Hand. 1 : 11. En dan zal hy
alle doode levendig maken. Joh. 5 : 28.

29 En daar op haar anstons stellen
voor zijn doozingtige rigter stoel. 2 Cor.
5 : 10

49 vra. Wat sal dan de gelobige we-
derbaren ?

Antw. Die sullen dan alle brygesproken
en opgenomen worden met haar Hoofd
Christus in de hemel / om daar de
Ere-eenige God / onder 't geselschap
van de duysend maal duysenden H: En-
gelen en Salige regtbeerdige / tot in der
eewigheid niet siel en lichaam te ver-
heerliken 1 Thest. 4 : 16. 17.

50 vra. En wat sal dan de godlose we-
derbaren ?

B f

Antw.

Antw. Die sullen alle veroordeelt en gesloppen worden in de helle / om daar, o der 't geselschap van alle de duibelen en de ontelbare menigte der verdoemde menschen / van de Almagtige en Regtveerdige God / tot in der eeuwigheid / na si in lichaam gestraft te worden. Matt 25: 46.

51 vra. Dit sal de godlose besegenen; Maar verstaat gy dooz godlose, die dese eeuwige straffe sullen moeten dragen / alleen die menschen / die in alle openbare godloosheden haer leestijd hebben dooz gebragt?

Antw. Seens is: Maar ik versta dooz godlose alle onbekeerde / hoe sy op aarde ook geleefd hebben. Of onwetende / of Zorgelose / of gebeinsde / of Burgerlike naam Christenen / of uiterlik Godsdienslige; So lange'er geen geestelik leven in 't binnenste gewrogt is / so lange is jemanthog een godlose.

52 vra. Koud gy wel bewisen / dat de mensche / wie hy ook sy / so lange hy onbekeerd leefd / een godlose is?

Antw. Seer wel; Paulus seid / dat God den godlosen regtveerdigd. Rom 4. 5.

53 vra.

53 vra. Dat een godlose hier naamaals
in de helle gestraft zal worden / waar
zal dat in bestaan?

Antw. Daar in / dat hy 1. van de soe-
te gemeenschap van een zalig Drie-ee-
nig God zal beroofd zijn. 1 Thess. 1 :
vs 9. 2 In het dragen van des Heeren
onoraaglike gramschap / beide na zi-
en lichaam. Matt. 10: 28. En sulks
met lasteringe / nuernureeringe / en
een onbegripelik verdriet.

54 vra. Maar die in de hel koomt / heeft
op aarde ja maar een tyd lang geson-
digd; Hor koomt het dog / dat hy eeu-
wig gestraft word?

Antw. In desen klyft God rechtbeerdig.
1. Tegen een eeuwig God is geson-
digd. 2. De mensch had op aarde een
wille / om in eeuwigheid te sondigen.
3. En hy dede 't ook / liet God hem
al tyd op de aarde wo-en. 4. In de
helle spnde / houd hy nooit op van
sondigen waar uit dan selerlik vloeyd/
dat de Allerhoogste God / die eeuwig
gelasterd word / ook tot der eeuwig-
heid sal straffen.

55 vra. Waar toe moet sulst een Schelck

heeft oordeel de mensch nog opwek-
ken in de genaden tyd?

Antw. Tot Gelove. 1 Cor. 5: 11. En
ongebrouse Bekeeringe. Matt. 3: 7. 8

XII. AFDEELINGE.

Van de H: Geest, en Desselvs
werken.

36 Vrag. **W**at geloofd op van de H:
Geest?

Antw. Dat Hy / by maniere van een ge-
blaas, op een gantsch onbegripelijke wi-
se / van de Vader ende Soone uitgaat /
en daar dooz een waar Persoon is. Joh.
15: 26.

37 vra So is dan de H: Geest een waar
Persoon?

Antw. Buiten twisfel. Immers worden
Hem Persoons eigenschappen toeges-
chreven Als Verstand. 1 Cor. 2: 10.
Wille 1 Cor. 12: 11. Ook word De
Geest onderscheiden van de Vader ens
de Soon. Matt. 28: 19.

38 vra.

58 vra. Wat geloofs gy verder van de
H: Grest ?

Antw. Dat hy door die onbegripelike uits-
gang / is de eenyalge en waacagtige
Gid / met de Vader ende Soan. Hand.
5: 3: 4

59 vra. Welke zyn de werken / die de
H: Grest in 't op zonder worden toe-
geschreven ?

Antw. Een uitverkoren zandbaar het ges-
loae in Jezuſ Christus te schenken.
2 Cor. 12: 3. Hem te bekeren of te we-
derbaren. Joh. 5: 5. En ook hem meer
en meer te heiligen. 1 Cor. 6: 11.

60 vra. Kan dan geen mensche zonder
g: lve en bekeringe zalig worden ?

Antw. Neen dog die den Sone onge-
hoorsaam is, die zal het leven niet
sien maar de toorn Gods blyft op hem
Joh. 3: 36. En, ladien gy u niet be-
keerd, so sult gy alle desgelyks.
vergaan. Luc. 13: 3.

61 vra. Is er ook zonder Heiligmakinge
geen zaligheid ?

Antw. Neen zonder heiligmakinge sal
niemand den Heere sien. Heb. 12: 14

62 vra. Wat raad dan / om gelove / be-
keringe

B 2

keeringe en heiligmakinge te verkrijgen?

Antw. Onder 't Iesen / horen en overdenken van Gods Woord / moet elk / die zallig wenscht te worden de H: Geest vidden en smeken om gelove / bekeeringe en heiligmakinge en dat so lange / tot dat hyse uit vrije genade zy deelagtig geworden?

63 vra. Welke werken worden de Geest nog meer in 't opsonder toegeschreven?

Antw. De gelabige wedergeborene en geheiligde te Verzegelen Eph. 4: 30. En ook / te bewaaren?

64 vra. Wat verstaat gy dooz de Bewaaringe?

Antw. Daar dooz versta ik / dat de uitverkorene / na dat zy het gelove en 't geestelike leven sijn deelagtig geworden / die beide dooz de genade van Gods Geest behouden Luc. 12: 31. 32. En Ier. 32: 40. En dat sy so volgerden tot den einde toe / tot dat sy eens in de hemel volmaakt Sallig sijn. Marc. 24. 13.

XIII. AFDEELINGE.

De Uitverkoren, maar niet de Verworpenen, worden Salig.

65 Vrag. **W**orden alle menschen door Jesum Christum van hare elende verlost?

Antw. **O**neen: Titum 2: 14. Derreweg de weinigsten. Matt. 7. 14. Sels onder die gene / die uitwendig door Gods Woord / en de Leeraren / die dat Woord verkondigen / geroepen worden. Matt. 20. 16.

66vra **W**ie worden van verlost?

Antw. **D**ie en ook die alleen / worden verlost / die Ged van eeuwigheid. Eph. 1. 4. Uit vrije genade. Matt. 11. 25. 26. Tot roem van syne eindelose barmhertigheid. Eph. 1. 4-6. uitverkozen heeft.

67 vra **H**oe handeld God in der tyd met syne uitverkoorene?

Antw. **D**oor vrije genade schein ik hy haer / in der tyd in Christus te geloven.
Hand.

36 Saligheit der uitverkorene.

Hand. 13. 48. En heilig booz Gods
angesigte te leven. Eph. 1. 4.

68 vra. Kan iemand / die geloofd / wel
van sine Verkiefsinge verskerd syn?

Antw. Booz 's Heeren goetheid ja Dit
blijkt uit Petri vermaninge. 2 Pet.
1. 10.

69 vra. Op wat wise komt men tot dese
Versekeringe?

Antw. Op dese wise. Om dat maar wel-
nige tot Saligheit uitverkozen syn / so
moet men niet roekeloos te werke gaan.
Maar met bedaardheid / sonder sig te
willen flatteren of bedriegen / moet men
uit Gods Woord bragen na de kenze-
kenen van verkiefsinge / en die syn 't
waaragtige Gelove in Christus. Hand.
13. 48. Opregte Heiligmakinge Eph.
1. 4. Een guile en ongebeinsde liefde
tot de Dre eenlge God. Rom. 8. 28
An dese kenteikenen nu moet men syn
herte naukeuriglik toetsen / en rusten
eer niet / booz en aleet men deseive in
syn siele / meer als eens / booz Gods
Grest onderbonden heeft.

70 vra. Is de Verkiefsinge Gods ook
onveranderlik?

Antw.

Antw. Ja Siet Rom. 9: 11.

71 vra. Wat so een gelovige eens op-
hield te geloven / en een bekeerde we-
derom godloos wierde / en so bi ef tot
den einde toe ; Soude God dan niet
veranderen ?

Antw. God blijft onveranderlik. En
dat een gelovige of bekeerde soude op-
houden te geloven en God te dienen /
is onmogelik. Siet 1 Pet. 1. 5. En
Phil. 1. 6.

72 vra. Is 'er ook een Verwerpinge ?

Antw. Ja. Rom. 11. 7. En dese ver-
werpinge is ook geschied van eeuwig-
heid / na Gods vrye welbehagen. Rom.
9. 8.

73 vra. Tot welke einde is dese Verwer-
pinge geschied ?

Antw. Tot verheerlikinge van de Haat,
die God tegen de soude draagt. Spreuk.
6. 16-19. Als mede / tegen den sou-
dant. Ps. 5. 6. En ook van sijne
werkende Regtveerdigheid. Spreuk.
16. 4.

74 vra. Hoe handelt God met de ver-
worpene ?

Antw.

38 Verwerping der Sondaaren.

Antw. De verworpene bekrigen geen gelove en bekeringe / terwile God / van wiense belde afkomen / dezelve an haer niet geeft En zulks doet Hy als de vrijmoghige en siegtheerdige lichte onderzusschen gaan alle verworpene / door haar eigentschuld / als ongelobige en onbekeerde / verloren. Rom 9: 19-23.

75 vra. Is dit niet te hard gesproken / dat God de verworpene gelove en bekeringe weigerd ?

Antw. Nee. Is Schriftuurlik Matt. 11: 25. Matt. 13: 10. 11. 13. 15.

Rom. 9. 18. En Hebr. 12: 17.

76 vra. Is de verwerpinge Gods ook / o' veranderlik ?

Antw. Ja volgens Job. 3. 36.

XIV. AF.

Welk het Opregte gelove niet, 39

XIV. AFDEELINGE.

Welke het Opregte gelove niet,
en immers al is.

77 Vra. **I**s dat het oprechte zaligmaken:
Iue gelove dat men alleen be-
lijdt en geloofst / dat Jesus de Salig-
maker is ?

Antw. **E**neer Dan hadden de duibelen
en de bedoemde in de helle / Sou 't op-
rechte gelove / want dat geloven zy se-
kerlik / dat Jesus de Heiland is ?

78 vra. **I**s dat dan 't oprechte gelove dat
men zegt myn Saligmaker ?

Antw. **T**e zeggen myn Saligmaker op
een goede grond / is het wesen des ge-
loofs niet maar een gezegende vrugt
des geloofs / **E**n ook / 't is niet met
al / met de mond te zeggen myn Je-
sus / als men tot Hem van te hoopen /
geen toevlugt genomen heeft.

69 vra. **I**s dat dan 't oprechte gelove /
dat men slegts / met de mond segt / ik
gelove in Jesus ?

Antw.

40 Welk het Opregte gelove

Antw. Gok niet Sullis kan de allergod-
looste dikmaal doen / maar de mond
moet de nielegger wesen van sul-
ren herte / in 't welke Jesus leefd en
werkt.

8. vra. Is dat dan het regte werk en
de werksaamheid des geloofs niet als
n en doet wat men kan / als n en
onberispelk leefd (en een goede hope
heeft) ?

Antw. 1. Men kan niets doen. Ier. 17.

2. 2. Een onberispelike wandel /
is 't geloveniet Dit kan op zijn hei-
dens zo nder 't gelove zijn Phil. 3. 6.

3. De ware hope moet uit het gelove
geboren worden. 1 Cor. 13: 13. En
de godlose mensche heeft een allerite-
ste hope. Maar sy vergaat, als hy
kerst. Spreuk 11: 7.

8. vra. Maar gebied God in zijn Woord
niet dat n en hopen zal ?

Antw. God gebied in zijn Woord an zijn
gunstgenoten / die door gelove en we-
dergeboorte een levende hope 1 Pet. 1
3. Zijn orelagtig geworden / dat sy op
Hem / als haren Verbonds God / sul-
ken hopen. Ps. 130: 7. En Ps. 131.

3. Maar

3. Maar onbekeerde hebben geen hoop Eph 2: 12. Die in eten eerst a1 haer selven wanhoopen. Ies. 57: 10. En dan na 't saligmakende gelobe in Christus zoeken; eer sy op de Saligheid komen en mogen hopen. Hebr. 11: 1.

82 vra. Is dat dan 't opregte gelobe / dat men syn geloofs belidenisse doet tot 't N. Verbondmaal?

Antw. Neen: Simon de tabenaar dede ook belidenisse / en daar op wierde hy gedoopt. Hand. 8: 13. Evenwel ontbrak hem 't ware gelobe. Hand. 8: 21, 23.

83 vra. Wat verstaat sy dan dooz het opregte gelobe?

Antw. Daar dooz versta ik die vertrouwens, Ps 3: 12. Of toevlugt nemens daad. Spreuk. 18: 10. Van een uitbreken sondaar. Ierum. 1: 1. Waar dooz hy sig onbepaaldelick overgeeft a1 Jesus geheel / en alleen Ies 45: 22.

84 vra. En waanneer geeft de sondaar sig over a1 Jesus?

Antw. Da dat hy by hem selven geheel
ced

red en radeloos / en als ook hopeloos
geworden is. Ps. 102: 18.

85 vra. Waar mede geeft hy sig over?

Antw. Met geheel siel en lichaam. Hogel.
2: 16.

XV. AFDEELINGE.

86 Vrag. **O** wat wise geschied dese
overgave?

Antw. Met verloocheninge van alles / wat
Jesus niet is. Phil. 2: 8. 9.

87 vra. Wat is dat alles / dat Jesus niet
is / en dat verlochend moet worden /
als iemand sig an Jesus waariik over-
bergeeft?

Antw. Dat alles is eigen Wysheid. Joh.
14: 5. Hand. 9: 6. En 2 Cor 10:
5. Eigen Gerechtigheid. Ps. 143: 2.
Eigen Kragt. Ies 44: 20. Eigen Weer-
digheid. Luc. 15: 19. Eigen Wille.
Joh. 5: 40. Eigen Liefde. Hand.
21. 13. En Phil. 2. 3. Eigen Geo-
negentheden. Hebr. 11. 8. Quade
Heestogten. Rom. 12. 2. Boze Sine-
nen. Iob. 31. 1. De Oorsprong, waar
uit

uit alle sonden voortkomen / en die zijn
de bose Begeer ikheden. Gal. 5. 24.
Eere en ansien loh. 3. 1. 2. Bergeles-
ken met loh. 9. 22. Voordeelen inte-
rest. Matt. 9. 9. Rykdommen. Matt 19
21. 22. En vs. 27. Vriendenen nabe-
staande Matt. 10. 37. Eigen sin Matt
16. 24. Gemak. Matt. 10. 38. Leven
Luc. 14. 26. En Hand. 21. 13.
Wellusten. Rom. 13. 13. 14. Ja Al-
les, wat sondig is / 1 Pet. 4. 2-4.

88 vra. Tot welke einden gescyied dese
Overgave an Jesus?

Antw. Om dooz zijn bloed met God ver-
soend / en dooz zijn Geest / tot lof van
de Drie-reinige God / in tijd en eeu-
wigheid geheiligd te worden 1 Cor. 1.
vs 30.

89 vra. Kan de mensche hem zelven dit
gelobe verkrigen?

Antw. Og neen. Al krumde de mensche
sig dag en nacht / al las hy gestadig /
al bad hy onophoudelik / al was hy
verhoudig in zijne affonderingen / en
ook in de 't samenlevingen met de gods-
brugtige / hy soude om dit alles, 't ges-
lobe niet bekomen / want dan had hy
feliet.

fekterlik roem, maar alle roem is uit-
gesloten. Rom 3: 27.

90 vra. Maar wa. rom dan een ongelos-
big tot dese pligten so kragtig opge-
wekt?

Antw. Omdat God se als middelen be-
ordineerd heeft / onder welke Hy op /
zijn tyd de uiverkorene / na onbegre-
pelike barmhertigh id / het gelobe in
zijn Sone mededeeld.

91 vra. Maar / als het betragten van
dese pligten eens te vergeefs was?

Antw. Dit denke niemant. Elk trag e
maar na gelobe in opregtigheid / dan
zal God sig binden laten Ies. 49: 19.
Hy moet het maar wagen / want kragt
hy 't gelobe / hy rei d na die stad die
fondamenten heeft welker konstenaar
ende bouwmeester God is. Hebr. 11: 10
En genomen / 't was vergeefs so zal
zijn helle draagliker zijn / (om dat hy
niet een natuurlijke opregtigheid het zij-
re gedaen heeft) meer als der genen /
welkers handen weigerden te wer-
ken Spreuk. 21. 29.

92 vra. Wie werkt dan 't opregte zalig-
makende gelobe?

Antw.

Van de Regtveerdigmakinge. 45

Antw. Alleen God. Eph. 2: 8. Door
zijn H: Geest. 2 Cor. 4: 13 Door
middel van het Woord. Rom. 10: 17.

XVI. AFDEELINGE.

Van de Regtveerdigmakinge.

93 Vrag. **W**at verkrijgt hier een ges-
te gelobe? **W**at verkrijgt hier een ges-
te gelobe?

Antw. Regtveerdigmakinge / of Verge-
vinge van alle zijne zonden / Dat is /
Drijsprekinge van alle schuld en straffe
der sonden. Hand. 26: 18. En ook /
het recht ten eeuwigen leven. Rom. 5:
1: 2.

94 v2. Verklaard nader de Regtveerdig-
matinge?

Antw. God Vader maakt regtveerdig.
Rom 8: 33. En wel alle uitverkore-
ne / en die ook alleen. Rom. 8: 33.
Mit brie gerade. Rom. 3: 24. En
Jesu Christi volmaekte voldoeninge /
en voorbiddinge. Rom. 3: 24-26. Al-
leen door het gelobe. Rom. 5: 1. Son-

C

D

46 Van de Regtveerdigmakinge.

der de wecken. Rom. 3: 28. So dat alle beschuldigers / als duivel / wet / Gods gerechtigheid / sonde en eigen gesweten / die te voren recht en magt hadden om an te klagen / nu ten eenemaal moeten swigten.

95 vra. Welke sinde heilsame brugten van dese rechtveerdig nakinge?

Antw. Die sijn Brede met God / Afneminge tot kinderen Gods / Vrijmoedigheid tot God / en Vertrouwen op een genadige Vader.

96 vra. Wat verkrijgt een gelabige dooz het gelobe hier namaals?

Antw. Beide na sief en lichaam / volmaaktelick het eeuwige leven. Joh. 3: 36.

Van de Sacramenten des nieuwen Testaments in 't gemein.

97 Vra. Waer dooz word 't swakke geslobe versterkt?

Antw. O der andere / dooz het rege gesbruik de. H: Sacramenten.

98 vra. Wat sijn Sacramenten?

Antw. Sacramenten sijn uiterlike tekenen /

Van de Reetveerdigmakinge 47

nen / en ook segelen, om de ware ge-
louige te versegelen Gods onsigbare
genade. Rom. 4: 11.

99 vra. Hoe veel Sacramenten sijn nu
onder 't nieuwe Testament?

Antw. Twee; De H. Doop. Matt. 28:
19. En 't H. Abendmaal. Matt. 26:
26-28. Meer sijn 'er ook niet nodig.

100 vra. Waarom sijn 'er geen meer Sacra-
menten nodig / als dese twee?

Antw. Om een mensche te worden / is
nodig geboren te worden / en om een
mensche te blijven / is nodig gebordet te
worden. So ook / om een Christen te
worden / is nodig de Wedergeboorte.
En om een Christen te blijven / word
'er ge-eischt / geestelijk geboedet te wor-
den. Nu de H. Doop is een Sacra-
ment / om de geestelike geboorte uit God /
te versegelen / en 't H. Abendmaal ver-
seg'ld de geestelike voedinge / onder de
genietinge van brood en wijn.

XVII. AFDEELINGE.

Van de H: Doop.

201 Vra. **W**at is de H. Doop?

Antwoord **D**at Sacrament van ins-
lvinge in Christus waargtige Gemein-
te. 1 Cor. 12: 13. Waar hi/ doop
een driemallige besprenginge met wa-
ter. Matt. 3: 11. De volwassene do-
peling/ die geloof). Hand 8. 36-38.
bereikend en be-segeld word de afwas-
schinge der sonden. Hand. 12: 16 Doop
Christi bloed tot vergevinge/ en doop
sin Geest tot heiligmakinge.

202 vra. Wie sin beregtigd gedoopt te
worden?

Antw. Begalven de volwassene/ so vees-
le als warlik in Christus geloven/
oock alle de kinderen van gelobige. Hand.
2: 38. 39. **E**s is dat de Ouders bel-
de g'lobige sin/ of een van beide.

203 vra. In wleas naam moet de H.
Doop bealend worden?

Antw.

Antw. In de naam van de Drie-eenige
God. Matt. 28: 19.

104 vra. Wat is dat te seggen ?

Antw. 'T is so veel te seggen / als gedoopt
te worden op order / tot kennisse / er-
kentenisse / dienst / gehoorzaamheid /
grootmakinge gemeenschap van de sa-
lige Drie-eenige God.

105 vra. Wie worden al dooz dit H: Sa-
crament des Doops verpligt ?

Antw. Verscheidene: Als 1. De Do-
per / om zijne gedoopte by tijds tot de
kennisse en breesse Gods optewekken 2.
De Ouders / die wel lichamelike /
maar byzonder geestelike sch. ten voor
hare kinderen moeten vergaderen. Zy
moetense onderwisen / en laten onderw-
sen / in de leere der waarheid / die na de
Godsaligheid is. Ook moeten sy se ver-
manen / bestraffen / straffen / voor haar
bidden / en dan eindelyk met een goet
voorzbeeld voorgaan.

106 vra. Wie worden nog meer dooz de
H: Doop verboden ?

Antw. Ook 2. Die de kinderen ter H:
Dope aanbieden Die moeten met de
Ouders 't hare toebrengen / dat zy tot
Jesus als elendige al broeg gevragt

mogen worden. En so de Ouders hare pligten verfulmden / of dooz de dood wierden weggerukt / dan moeten zy hare wakkerheid verdubbelen / want de kinderen hare opsigt zekerlyk zijn anbefolen 4. De geheele Gemeinte / om Dooz de gedoopte te bliden 5. De Gedoopte self moeten in de dagen harrer kindsheld en jongelingschap gedenken an haren Schepper. Pred, 12: 1.

Van 't H: Avondmaal.

107 Vrag. Wat is 't H: Avondmaal?

Antw. Dat Sacrament van geestelike voedinge / waer in / onder de genietinge van gebroken Brood en vergoten wijn / alleen de ware gelovige / beteekend en besegeld word Christi gekruisste, lich-
naam en zyn vergoren bloed / tot geestelike versterkinge en verquikkinge van hare onsterffelike zielen. 1 Cor. 11: 23
- vs. 25.

XVIII. AF.

XVIII AFDEELINGE.

108 Vrag. **W**at moet een beregtigd
Avondmaal ganger be-
tragten / eer hy ten H: Dagtmaal /
mag toetreden?
Antw. Hy moet sig van te voren recht be-
proeven. 1 Cor. 11: 28.

109 vra. Is dat een rechte beproebinge /
dat men dooz 't H: Avondmaal / een
Dagtmaals boekje / geheel of ten hal-
ven doozleest.

Antw. In geenerlei wise: Alleest ook
jemand een geheel Dagtmaals boekje
dooz / en al doet hy sulks met andagt
dat is eventwel geen beproebinge /
want dooz middel van zijn leesen word
hy maar gewaar / hoe een beregtigd /
Avondmaal ganger komen moet an 's
Heeren Tafel! Nu is het tot beproe-
binge zijn pligt / an die kenteilicken /
in sijn Dagtmaals boekje ontdekt / zijn
herte te toetsen / en zoo moet hy al bid-
dende leesen en doozleesen / dat God
hem recht ondersoeken en beproeben
wil. Ps. 139: 23-24.

C 4

110 VRA

55 Van 't H: Avondmaal

110 vra. Toond dit nader met een gellonisse?

Antw. Eenheer maakt an zijn knegt in een brief bekend / hy zal dat en dat. so en zo verrigten De knegt leest met aandacht zijns heeren letteren. Nu is de knegt met bloot leesen niet te verde! Neen / Neen Eer heeft hy geen ruste / en ook zijn heer is eer niet voldaan hoor en al eer de knegt zijns heeren wille die hy in de brief geleesen hadde / volbragt heeft.

111 vra. Bestaat daar dan de regte beproevinge in / dat men eenig verschil met zijne naasten hebbende / dat bijlegt / eer men tot 's Heeren Tafel toetreed?

Antw. Ook niet: Verschil met zijne naasten / altyds Eph. 4: 26 en bysonder dan / als men tot 't H: Aagtmaal gaan sal / byteleggen is nodig. Matt. 5: 23 24 Maar God weet 1. Hoe dat byleggen van 't verschil doorgaans toegaac 't is een byleggen met de woorden / maar de haat blijft in 't herte Maar 2. Al is ook 't verschil tuschen de een en de ander weggenomen / daar sweeft dog een

een groot verschil tusschen God en de
ziele. Dat verschil nu blivende / zoo
blijft ook de mensche ten eenemaal onoe-
zeid / om te treden an des Heeren Hei-
lige Tafel.

112 v^{ra}. Wat is wel dat grote verschil
tusschen God ende ziele?

Antw. 't is / dat de mensche tegen den
Heere overtreed / ende Heere weder om
den overtreder dreigd / hem / wegens
zijne zonden / tot in der eeuwighheid te
straffen.

113 v^{ra}. En waankeer word dit verschil
weggenomen?

Antw. Van / als een gelobige zondaar
in 't bloed Christi verzoeninge over zij-
ne zonden dooz 't gelove zoekt en vindt
En als hy des Heeren Jesu verdiende
Geest Hertelk en anhoudende begeerd
om dooz Dezelve / God alle de daa-
gen zijnes levens / dienstbaar gemaakt
te worden.

114 v^{ra}. Waar in bestaat dan de regte
beprœvinge?

Antw. Daar in / dat een gelobige Maagt-
maal ganger sig onder soekt / of hy
een gesigte heeft van zijne veelvuldige
sonden

zonden / en van het grooeweike, dat
in de zonde is / en ook van de vloek /
die door de nuwe overtredinge ver-
diend is / en dan / of hy uit anneers-
kinge van dat gesigte / van hem zelven
een walginge heeft lob. 42: 6. En sig
diepe door God vernederd. Ier. 31: 19
12; vra. Waar in is de Ware beproe-
vinge verder gelegen?

Antw. Ook daar in / dat hy sig beproe-
ve / of hy in het gelobe is. 2 Cor. 13.
5. Of hy een hertelike begeerte heeft /
alleen / na de geheele Jesus. Matt. 5:
vs. 6. Met een affien van alles / wat
buiten hem is. Phil. 3: 9. Om door
zijn bloed en Geest / hoe langz hoe
meer geregtveerdigd en geheelligt te wor-
den. Openb. 22: 11.

116 vra. Waar in bestaat eindelijk de reg-
te beproevinge?

Antw. Daar in / dat een beregtigd com-
municant naaukeurighk ondersoeke /
of hy wenscht an des Heeren Tafel 't /
verbond met God te vernieuwen. Ps.
50: 5. En sig daar te verblinden /
om des Heeren te sijn. Ps. 116: 6. En
alle de geboden Gods / onder de be-
wack.

werkinge van des Heeren Geest / ons
geveinselikt te betragten en waartene-
men. Ps. 119: 127: 128.

117 vra. Tot welke einden is des Hees-
ren H: Avondmaal ingesteld?

Antw. Tot dese volgende einden: 1.

Om an Christus Jesus / en an zijn
bitter Liden vooz de uitverkorene / te-
gedenken. 1 Cor. 11: 24: 25. Waar

dit gedenken moet een geloofs geden-
ken zijn. 2. Om des Heeren dood
te verkondigen. 1 Cor. 11: 26. 3.

Om daar [met] zyne hand te schre-
ven, [ik ben] des HEEREN. Ies 44

5. 4. Om sig in des Heeren heil te
verbliden. Ps. 32: 11. 5. Om de ges-
meenschap der heilige te seffenen. 1

Cor. 10: 17.

XIX. AFDEELINGE.

Betragtinge.

218 Vrag. **W**at leerd u de Verlossing van uitverkorene in 't gemein ?

Antw. Gods onbegripelijke Wytheid in 't uitbinden van een betamelijke weg ter versoeninge / aanbidding. Rom. 12: 32. En ook / zijne ondoorgrondelijke menschen Liefde, in 't verlossen van sommige / te verheffen. Joh. 3: 16.

219 vra. Wat moet u in 't byzonder leven / de verlossing van sommige menschen / uit hare so grote elende ?

Antw. Dat alle menschen niet verlost worden / maar dat maar weinige salig worden moet mij seer bekomenes veit. Luc. 13: 23.

220 vra. Toond dit wat nader ?

Antw. Sulks doe ik op dese wise Soos alle menschen salig werden / had ik / om zalig te worden / in 't misste niet be-

Beforgt te zijn. Maar terwille nu 't ges-
heele menschelike geslagte niet behou-
den word / moet dit mijn ernstige be-
ge zijn / soude ik, ja zonde ik, ook
wel leven ja eeuwig leven? Daar-
enboven / nu volgens Gods onfeilbaar
Woord / maar zeer weinige / en niet
de allermeeste / tot de zaligheid wor-
den overgebracht / zoo is het ten hoog-
sten mijn pligt / dat ik angstvallig
braagende blyve / Ben ik het Heere /
die ten verderbe zal gaan / of soude
ik mogelijk ten leven van eeuwigheid
uit vrije goedheid zijn opgeschreeven?

211 vrs. Moet het nu by die beha-
merdheid sleges blyven?

Antw. Geenfins: Ik moet daar na-
lieren / dat ik / op een goede grond
sonder de verlosse gerekend mag wor-
den. Luc. 13: 24.

212 vrs. Wat pligt hebt gy te betrage-
ten / om hier toe te geraken?

Antw. Ik moet niet alle ernst mijn
berossinge zoeken te verwerven / ter-
wille de deure van genade nog open
staat. Luc. 19: 41.

123 vra. By wie moet gy de berloffing
ge niet zoeken verlagtig te worden?

Antw. Dooz al niet by my zelven / want
wat zal dog een menfche geeven,
tot leffing^e van zyne ziele. Matt. 26
26.

124 vra. By wie moet gy dan immers
de berloffing zoeken te bekomen?

Antw. Allen by Jesus Christus / om
dat by alleen verlossen wil. Joh. 6:
37. En ook kan. Hebr 7: 25.

125 vra. En hoe moet gy ontrend die
Jesus Christus werkzaam zijn?

Antw. Ik moet Jesus Christus geheel
en alleen / dooz 't gelobe omhelfen /
tot mijn eeuwige behoudeniſſe. Hand:
16: 31.

126 vra. Dooz wiens bewerkinge moet
dit geloofs omhelfen gefchieden;

Antw. Dooz de kragdadige bewerkinge
van Gods Geest;

127 vra. Dooz wat dooz een middel;

Antw. Dooz middel van 't zaligmaken
de Woord Gods.

Van de schuldige Dankbaarheid. 5

XX. AFDEELINGE.

DERDE HOOFD-STUK

Van de schuldige Dankbaarheid,
van alle verlosse uit hare so
grote Elende.

1 Vrage. **W**at is een verlosse uit sijn
elende / en sijn genadige

Verlosser schuldig?

Antw. Opregte dankbaarheid. Pf. 103:

1-3.

2 vra. Waar in bestaat de oprechte dank-
baarheid?

Antw. In 't leven als een bekeerde / en
in de betragtinge van goede werken.

Eph 2: 10

Van de waaragtige Bekeeringe.

3 vra. Waar in bestaat de waaragtige
bekeeringe?

Antw.

60 Van de waaragtige bek.

2. n. w. Daar in / dat een uir verkoren sonē
daar / na dat hy met droefheid. 2 Cor.
7: 10. Vernederinge / schaame en wals
ginge an hem selven bekend gem. al t
synde. Ier. 31: 19. En Ezech. 36:
31. levendig in 't oog krygt / dat hy
van een geluksalige God is afgekeerd
En daar op sig van herten / door een
ware ziels veranderinge alleen tot
God in Christus begeeft / om Die
ook alleenlik te verkiezen en met ziele
en lichaam te gehoorzaam.

4 v. a. Wat bloed noodfakelk uit sulck
een Bekeeringe ;

Antw. Een herten. Ps. 97: 10. En een
oprechte wille / om te laten al wat
sondig is. 2 Cor. 7: 1. En een bes
minnende / en een ongeveinsde be
geerte / om geestelk alles te doen wat
Gode in Christo behaaglik is Ps. 119:
97.

5 v. a. Waer uit koomt dit alles voort?
Antw. Uit een ziele die door 't gelove
met Christus vereenigd / en door de
bewerkinge van Gods Geest ver
nieuwd en geheiligt is 1 Tim. 1: 5.

6 v. a.

Van de waaragtige bek: 61

6 vra. Kan de menschel hem zelven bekeeren?

Antw. **N**een. Want hy is dood door de misdaden ende de zonden Eph. 2
1. Het bedenken zynes vleeschs is vyandschap tegen God. Rom. 8. 7. Hy is geleerd' quaad te doen. Ier. 13: 23
hy heeft een steenen herte. Ezech. 36: 26
Siet ook. Matt. 7: 18.

7 vra. Wie werkt dan de waaragtige, Bkeeringe?

Antw. Alleen God. Hand. 11: 18. Doot zijn H: Geest. 1 Cor. 6: 11. Doot middel van zijn zaligmakende Woord
1 Pet. 1: 23.

8 vra. Hoe word de Bkeeringe anders genaemd?

Antw. Vernieuwinge. Rom. 12: 2.

Om dat al/ wat an de menschel is / beuueuend moet zijn. 2 Cor. 5: 17

9 vra. Met wat naam word de Bkeeringe nog meer genoemd?

Antw. Met de naam van Roepinge. Rom. 11: 29. Om dat de zondaar / geroep en word uit de duisternisse, tot Gods wonderbaar ligt, 1 Pet. 2: 9

van de waaragtige bek:
10 vra Hoe word nog al meer de Be-
keeringe genoemd?

Antw. Weedergeboorte. Titum 3: 5.

Om dat de natuurlijke zondaar / door
de eerste geboorte geheel verdorben zijn
de. Joh. 3: 6. Door een tweede ge-
boorte / (als een nieuwe / van boven
uit den hemel /) gantsch veranderd moet
worden / zal hy de zaligheid deelag-
tig worden. Joh. 3: 3.

XXI. AFDEELINGE.

1. Vrag. **W**anneer moet de mensche
zoeken bekeerd te worden?

Antw. Het heet / Heeden , zo gy Gods
stemme hoord , En verhard u herte
niet. Ps. 95: 7: 8.

2. vra. Soo mag dan de mensche zijn /
bekeeringe niet uitstellen ;

antw. Heen dog : Siet. Spreuk. 27
vs. 1.

3. vra. Is 't uitstellen van de Bekee-
ringe niet Oubetamelik ?

antw. Gewisselijk ja: Wat kan 'er on-
be-

betameliker zijn / als te rugge te bli-
ven van een God / in wien men leefd
fig beweegt / ende is. Hand. 17: 28.
En die sig ook nog dagelijks aanbied als
een God van volkomene zaligheid.
Ps. 68: 21.

14 vra. Is 't ook niet zeer Schadelik /
de Bekeeringe uitstellen?

Antw. Gewis is het zeer Schadelik
Want hoe langer de mensche onaekeerd
blyfd / hoe onbeguamer hy word / om
veranderd te worden. Dan tyd tot tyd
wordt hy harder / tot dat het wel em-
delik verborgen worden blyft voor zyn-
ne ogen. Luc. 19: 42.

15 vra. Is ook 't uitstellen van de Be-
keeringe niet seer Gevaarlik?

Antw. Gewis is het Gevaarlik. Want
dat de mensche dese oge wijk leefd / 't
is geen gevolg, dat hy de volgende
ogenblik ook nog besta. De dag des
Doods is onseker. God geeft maar een
bebel / Keerd weder gy menschen
kinderen. Ps. 90: 3. En dan gaat het
schepsel so anstonds na syn eeuwig
huis. Pred. 12: 5.

16 vra.

16 vra. Maar de moordenaar is dog op zijn laatste an 't kruis bekeerd. Luc. 23 40-43?

Antw. Dit is wel waar 't is ook maar een exempel in de geheele Bibel: De andere moordenaar bleef evenwel onbekeerd. Op 't Laatste bekeerd te worden / gebeurd seer seldom. Spreuk. 10 24-28.

17 vra. Wat kan men leeren uit des moordenaars bekeeringe an 't kruis?

Antw. Dat niemand / hoe groten sonen daar hy ook sy / hoe lang en swaar hy ook overtreden heeft / behoeft te wanhopen. Ief. 1: 16-18. Rom. 5: 20. 1 Cor. 6: 10. 11. En 1 Tim. 1: 15. 16. Maar / om dat men ook maar han eene leeft / daarom moet geen mensche tot sorgeloosheid vervallen.

18 vra. Welke werken sijn het / die de Drie-eenige God regt behagen?

Antw. Zulke alleen / die voortkomen uit het Geloue. Hebr. 11: 6. Dat is / uit kragt / en ter oorzaak van de vereeninge door 't geloue met Christus. En die na Gods Wel gedaan worden.

den. Gal. 6: 16. En also niet na
eigen wyl en smilticheid / ook niet na
't boozschyft van natuurlijke menschen/
die een verdozven verstand hebben. Eins
delik / die tot Eere van de Datz ge Drie-
eenige God berrigt worden. 1 Cor. 10:
31. So dat alle eigene eere in de
gantche levens tyein van een Christen/
berlochend moe worden. Siet Ps. 114:
1. En Matt. 6: 1. 2. 5. 7.

XXII. AFDEELINGE;

Van Gods Wet.

89 Vrag. **W**at verstaat gy dooz Gods
Wet / na welke de waars-
achtige Bekeeringe gerygt moet syn?

Aantw. Daar dooz versta ik dat onvers-
anderlike boozschyft Gods / dat de tijn
geboden genseind word / van welke tijn
geboden men leeft Exod. 20: 2- 7.

90 vra. In hoe veel tafelen worden de tijn
geboden gedeeld?

Antw

Antw. Bequaamlik in twee tafelen is
 Zijnde in de eerste tafel de vier eerste
 geboden begrepen / leerende / wat plig-
 ten de verbonds genooten ontrent haren
 Verbonds God te betragten hebben.
 En in de tweede zijn bevattet de ses
 laaste geboden / onderwijfende / wat
 pligten de verbonds genooten te betrag-
 ten hebben ontrent de naasten in 't ge-
 mein / en hare medegelobige in 't by-
 zonder.

Van een regt Christens Gebed.

21 vra. Welk is het verordineerde mid-
 del van God / waar door een bekeerde
 kragt ontfangt / om des Heeren wet /
 als een regel van dan kbaarheid / op-
 regtelik te onderhouden ?

Antw. Het Gebed. Ps. 119 : 4-6.

22 vra. Hoe kan men 't Gebed anmer-
 ken ?

An w. Of als een sleutel / waar meede
 de geheele hiel kan opengesloten wor-
 den / Of als de ladder van Jacob / by
 welke een gelobige met zijne hertelike
 sine?

fincklingen opklimt van de aarde na de hemel / en op welke de God van eindelose genade wederom nederklimt / om de bidder op aarde Vaderlijk te verhooren Ja men kan zeggen / dat dooz het gebed onmogelijke dingen (die by menschen volstrekt onmogelijk zijn /) mogelijk gemaakt kunnen worden.

23 vra. Wat verstaat gy dooz een regt / Christens gebed ?

Antw. Daar dooz versta ik die Godsdienstige daad / waar dooz een gelovige alleen tot de Ede-eenige God / opsend zijn hertelike begeerte. Ps. 50: 16 Om alles / wat hy nodig heeft / beide na ziel en lichaam. Phil. 4: 6. Wenshende / dat de Heere zijn gebrek / om Jesu Christi wille / genadiglijk verzuullen wil. Het Joh. 56: 23.

XXIII. AFDEELINGE.

24 Vrag. **W**aar moet een onbekeerde om bidden?

Antw. Om an sig selven ontdekt / overtuigd / en dan / bekeerd / en tot het ware gelobe in Jesus Christus overgebracht te worden.

25 vra. Waar moet een gelovige om bidden;

Antw. Om vermeerderinge van kennisse / gelobe en heiligmakinge. Dat God hem wil leiden door synen raad: ende hem daar na [in] heerlijkheid opnemen. Ps. 73: 24

26 vra. Om wat saken moeten Gods kinderen allermeest bidden?

Antw. Om geestelike saken. Matt 6: 33.

27 vra. Wat beweegt de gelovige bidder tot een hertelik begeeren?

Antw. Onder andere / ook het gesigte / en 't pijnlike gevoel van zyn ziels en lichaams gebreke. Jac. 1: 5. En Luc. 15: 17-19.

28 vra.

28 vra. Dal een bidder / die zijn gebreke
leevendig siet / ook niet anhouden ?

Antw. **O** ja : **S**iet Gen. 32 : 24-26.
Matt. 15 : 22-28 En Luc. 18 : 1-7.

29 vra. Coond dit niet een gelikerisse ?

Antw. **S**o lange **E**en bedelaar nog brood
heeft / laat hy sig ligt affetten / als
hy voer eenes riken deure is bedelende
Maar is syn hunger groot / en heeft hy
niet een kruimtje meer oberig / dan
gaat hy niet heen / al word hy set op
set geboden weg te gaan / maar hy
houd soo lange an / tot dat hem iets
tot zijne verquikkinge is toegereikt ge-
worden.

30 vra. Met welke ziels gestalte moet
het bidden geschieden ?

Antw. **M**et een beramelike ziels gestal-
te. Joh. 4 : 24. Als met andagt en er-
bied. Pred. 5 : 1. Met nedrigheid, Luc
18. 13. en met vrymoedigheid. 1 Joh. 5
24.

31 vra. Met welke lichaams gesteltheit
moet een gelobige **G**od an bidden ?

Antw. **M**et een behoorlyke lichaams ges-
teltheit Als met Sisan. Luc. 18 : 13.
Nederbukken. Ps. 95 : 6. **K**nielen.
Dan.

Dan 6: 21. Het vallen. op het angesigte. Matt. 26: 39.

32 vra. Welke lichaams gestalte zonde wel de betamelikste. zijn?

Antw. In Gods huis / Het Nederbucken. In zijn eigen huis biddende met de huisgenooten / Het Knielen. En alleen in zijn binnenkamer / Het vallen op zyn angesigte. Immers God / die angebeden word / is waardig / dat sig de bidder op het allerdiepste ook / met zijn lichaam vernederd.

XXIII AFDEELINGE.

33 vra. Waar na moeten de gebeden god draan worden?

Antw. Na Gods wille. 1 Joh. 5: 14. Die / om er na te bidden / in de boeken des ouden en des nieuwen Testaments begrepen is?

34 vra. Waar toe geschied het bidden?

Antw. Daar toe / dat God des bidders wenschingen / uit vrije genade / om zijns Soons wille / gelieve te verhooren. Ps. 4: 2.

35 vra. Wat drukt een geloofge bidder uit met het woorden Amen ?

Antw. 1. Dat hy verstaat / 't gene 're gebeden is. 2. Dat hy an 't gesmeekite zijn hertelike toestemminge geeft. 3. dat hy wenscht verhoord te worden. En so 4. De bidder een versekerde is / soo vertrouwd hy / dat God uit loutere genaden / om Christi wille / hem sekerlik verhooren zal ?

36 vra. Als een gelovige dan zijn gebed / met Amen te seggen / ge-eindigd heeft heeft hy dan geen gedaan werk ?

Antw. Geensins : Maar dan begint eerst zijn werk. Dan moet hy op Gods genadige verhoringe wagtende zijn / en dat met lydsaamheid. Mich. 7: 7. En kinderlike onderwerpinge. Matt. 26: 39

37 vra. En zoo de bidder verhoord word / wat heeft hy dan te betragten ?

Antw. Dan moet hy God voor de minste genootene weldaad opregtelik danken. 1 Theff 5: 18.

38 vra. Waarom moet God voor de minste weldaad gedankt worden ?

Antw. Om dat een gelovige / in hem
D 2 fel

zelven angekerkt / het minste van God
se verkrigen / niet weerdig is. Gen. 32
10. Maar in het tegendeel / is hy van
natuuren de hel / vloek en verdoeme-
nisse weerdig. En hier een kruimeltje
van Gods goedheid te genieten / wat
is het dog heilsamer / dan in de plaat-
se der verdoemde te vernagten / daar
geen droppel je waters te bekomen is /
tot verkoeling der tonge. Luc. 16: 24

39 vra. Maar moet een onbekeerde God
ook niet danken dat hy hem heeft weder-
geboren tot een hope van een better le-
ven / en dat hy hem dooz Jesum Chri-
stum verlost heeft ?

Antw. Een onbekeerde moet God dan-
ken vooz die weldaden / en gee i ande-
ze / als hy ontfangen heeft. Als hy
voozbeeld / dat hy nog leefd onder een
a bidinge van vrije genade / dat hy
vondsel en bekfel geniet / dat hy gesond
leefd / dat zijn neerlage en haateeringe
gesegend word. Maar als hy God /
dankt vooz verlossinge / daar hy nog on-
bekeerd is / zoo liegt hy den Heere /
ja dreyft de spot met zijn Maker / maar
hy

Van het Volmaakste Gebed. 73

hy gedenke vrij dat de Heere de leu-
genprekers verdoet. Ps. 5: 7. God,
laat hem niet bespotten. Gal. 6: 7.

Van het Volmaakste Gebed.

40 vra. Welk is het Volmaakste Ge-
bed?

Antw. Dat Gebed / dat gemeenlijk het
Onse Vader geheeten word waar van
men leest Matt. 6: 9-13.

41 v. a. Wie heeft dit gebed voorgeschre-
ven?

Antw. Jesus Christus an syne gelovi-
ge discipelen / als een voorschrift, waer
na alle de gebeden van Gods kinde-
ren komen en moeten geschikt sijn.

42 vra. Hoe deeld gy dit Gebed af?

Antw. Bequaamlik: 1. In de Afspraak.
2. De ses Bieden. 3. Het Besluit. En
4. Het segel woordelen Amen.

XXV. AFDEELINGE.

Betragtinge'

43 Vrag. **W**at moet de mensche leeren de verschuldigde dankbaarheid / van alle de verlosse / uit hare so grote elende?

antw. Dat hy / (indien hy mede een verlosse des Heeren is,) sig dagelijks door Gods Geest en genade soekte te bekeeren van sijne nog overblijvende sondige gebreken. Luc. 22: 32.

44 vra. Waarom word 'er gesegt / Indien hy mede een verlosse des Heeren is ! Kan men daar niet wel haast agter komen / dat men in den gelove / en waarlijk bekeerd is?

Antw. Neen dog : Daar staar Zeph. 2: 1. Doorsoekt u zelven naauwe, ja doorsoekt naauwe, gy volk, dat mer geen en lust bevangen word. Salomon seid: Spreuk. 14: 12. En. 16-15. Daar is een weg, die semant regt schynt: maar het laatste van dien Zyn weegen des doods. Veele sul-

len ten jongsten dage zoeken integaam
ende sullen niet kunnen Luc. 13: 24

Jemant kan een byna Christen zijn /
gelijk de Koning Agrippa. Hand. 26.

28. De mensche kan een gedaante van
Godsaligheid hebben, maar de kragt

derselve verlochenen. 2 Tim. 3: 5.

45 vra. Bewyft verder / dat men 'er zo
haast niet kan agterkomen / dat men /
geloofd en bekeerd is ?

Antw. Die niet de bruidegom meinden /
integaam niet de vijf wise maagden tot

de bruiloft / en niet konden en mogten /
waeren dog maagden sy hadden ook hare /

Lampen maar Jesus eebenwel kende haer
niet zy waren dwasewant zy hadden geen

olie in hare lampen Matt. 25: 1-3 vs

11: 12. Jemand kan verligt geweest
zyn, ende de hemelsche gave gesmaakt

hebben, ende des Heiligen Geestes
deelagtig geworden zyn, ende ge-

smaakt hebben het goede woord Gods
ende de kragten der toekomende eeu-

we, ende nogtans afvallig worden.
Hebr. 6: 4-6.

46 vra. Is de weg eenes waaragtig Chri-
stus

steng niet een zeer nauwke weg?

Antw. Gewistelijc ja: Siet. Matt. 7:
14. De rechtveerdige word nauwelik
zalig 1 Pet 4: 18. Het Koningrike der
hemelen nemen de geweldigers met
geweld. Matt. 11: 12. Regteroge moet
uitgetrokken, regterhand moet afge-
houwen Beide moetense weggeworpen
worden. Matt. 5: 29: 30. Saar moet
Gestreden worden Luc. 13: 24. Tot
den bloede toe. Hebr. 12: 4. De loop-
bane moet gelooopen worden / ende al-
le last, moet afgelegt worden / oost
de zonde, die jemand ligtelijc omringt
Hebr. 12: 1. De zaligheid moet ge-
werkt worden met vreesse ende beven.
Phil. 2: 12. Een Christen moet zijn
stantvastig, onbeweeglik, altyd oo-
vervloedig in het werk des Heeren.
1 Cor. 15: 58. Ja het heet / Bener-
stigd u, om uwe roepingse ende ver-
kiesingse vast te maken 2 Pet. 1: 10
47 vra. Bedrelegen sij dan niet veel naams
Christenen?

Antw. Buiten alle twifel: Byzonder
die toestemmenende zijn an die waarheid
en

en nu ende dan zoo eenige bewegingen /
 gebaar worden doch hare bewegingen
 zijn maar gemeene bewegingen / die
 bestid geen duir hebben / en alleen
 maar herstogtelik zijn / En daer by
 komt / zoo de roestennende geoeffend
 zijn in de letterlike waarheden / dat sy
 meinen / dat kennen ondervinden is /
 en zoo is al haar werk maar inbee-
 ding, en daar in worden zy gestijfd /
 terwile de handen er onder speelen /
 te meer / als haar wandel wat inge-
 togen begint te worden / Daar 't her-
 te dag ongereinigd blijfd. Die in het an-
 gefigte roemen, ende niet [in] het
 herte. 2 Cor. 5: 12. Die een schoon
 gelaat willen tonen na den vleelche.
 Gal. 6: 12.

48 vra. Wat raad moest men zulke be-
 droegene geeven?

Antw. Dat zy daar na staan mogten om
 getrouwelk ontdekt te worden. Welke
 zy ook welwenschen / (zoo segt de
 mond / om dat zy sulks van hooren /
 seggen hebben /) ondertusschen willen
 sy lieffst met losen kalke geplaafterd

D s,

zjn

fyn Ezech. 21 : 18.

49 vra. Wat baat dog die menschles / dat ?

Antw. Niet met al / wilten sy het maar
 Wat ha i 't dog een mensche vaten ee-
 nige weinige jaren de naam van een /
 Christen te dragen / van andere daar
 booz angesehen te worden / en sig zelven
 te flatteren met de idele hope van een
 eeuwig leven Deut 29 : 19. En eens
 in de eindelose eeuwigheid het tegendeel
 te onderblinden! O konden by duisen-
 den van bedroogene / nu in de helle lig-
 gende / 't verhalen / hoe jammerlik zy
 in hare hope zijn te leure gesteld / 't
 konde nog wel menig Bewegen / om
 tot agterdacht te komen. Maar wy /
 hebben Mosem, ende de Propheten
 Luc, 16 : 29 't Woord seid Soo ja-
 mant meindjet te zyn, daar hy niets
 is, die bedreigt hem selven in [zyn]
 gemoed Gal, 6 : 3.

50 vra. Certlike dan de mensche sig zoo
 ligt bedreigt / wat staat hem derhalven
 te betragten ?

Antw. Elck moet sijn wel beproeben / hoe
 by i

hy / niet by de menschen / maar by /
 God staat / want de HEERE ziet
 het herte an. 1 Sam. 16: 7. Hy heeft
 lust tot waarheid in het binnenste Ps.
 51: 8. Niemand dan bedriege sig. Het
 herte dog is arglistig. Jec. 17: 9. De
 mensche gaat na een eindelose eeuwige-
 heid. Misschien eerlang En eens be-
 droogen / altijd bedrogen. Een jegelik
 dan / beproeve zyn selfs werk Gal 6
 4. En hy segge tot God / die de zee-
 ken weegt. Spreuk 16: 2. Proefd my
 HEERE, Toetst myne nieren, ende
 myn herte. Ps. 26: 2.

51 vra. Hoe moet de Beproevinge ge-
 schieden ?

Aantw. Sy moet geschieden 1. Met be-
 daardheid Spreuk 18: 1. 2. Niet
 ter loofs / maar met veele gesetheid.
 Ps. 119: 59. 3. Deelvoudig. Zeph. 2
 1. 4. Onder het oog van een herten
 kenner. Spreuk. 5: 21. Andere haar /
 oordeel moet niet vergenoegen. 1 Cor. 4.
 3. Want die kennen 't herte niet 1 Cor
 2: 11.

52 vra. Welk is de proef steen / waer

113

D 6

na dese so nodige beproevinge geschiedden moet?

Antw. Alleen het Woord van den lebendigen God. Ps. 119: 105. En Gal. 6: 16.

XXVI. AFDEELINGE.

53 Vrag. **T** Erwilt de mensche si so ligt bedriegen kan in 't grote werk van Saligheid / waar an kan een ware begenadigde onfeilbaar weten (so hy in den gelobe swak is /) dat hy sterbende / niet bedrogen sal uitkomen?

Antw. An dese vijftijn Schriftuurlike stukken.

54 vs. Welke sijn de vijf eerste?

Antw. 1. So eene kind wil tiden / dat hy hertelk was wenshende / dat hy mogte ontdekt worden. Hand. 8: 36. 37. 2. De verstandigste / erbarenste getrouwste en nauwkeurigste ontdekker is hem de heeste. Hand. 2: 37. Ten minsten dan / als 't gewigte der sake on

op ſijn ſiele drukt. 3. Van blijft hy
nog al bange / al dat de ontd. kker. van
brede ſpreekt / of ſchyn te ſpreken /
Hy bid dan nog / dat de God van he-
mel en aarde hem wil bekend maken /
wat hy is / en wat hem ontbreekt. Ps.
139: 23. 24. 4. Hy kende werks ſams-
heden oncrent den Heere Jeſus. Hogel.
5: 6. Hy ſield Jeſus met ſijn oordeel
o de hoogſte prijs. Hogel. 5: 16. En
1. Pet. 2. 7. Ten minſten / is dit de
oprege wensche van ſijn ſiele. Hogel.
8. 1. Sulks onderbind hy meer als
eens. Ps 66. 16. En Ps. 77. 12. 5.
Hy werkt ſo wel na buiten als na bin-
nen. Waar dog des Konings dogter
is geheel verheerlikt inwendig; ha e
kleedinge is van gouden borduifel.
Ps 45: 14. En ook / hy wenschet
Godſalig te leven by de menſchen / en
niet minder Godbrugtig in ſijn binnen-
kamer. Matt 5: 14 En Matt 6 6.
55 vra. Welke ſijn de byſ middelfte Schryf-
tuurlike ſtukken?

Antw. 1. Hy verklareed een onberſoene-
like haat tegen alle ſonden Ps. 119. 128.

D 7

2. Zijn

2. Zijn suyt is / dat hy-letten mag
op sans hertens uitgangen. Volgens
Spreek. 4. 23. 3. Hy wenscht lief te
hebben de vrouwen. 1 Joh. 5. 1. Alle
de vrouwen. Ps. 119. 63. Ja de al-
ler vroomste op 't meeste. Ps. 101.
6. Al waren sy ook na de wereld arm
en veragt. Matt. 9. 10. En sulst al-
leen om Gods beel / dat in haar uit-
blinkt. 1 Cor. 16. 24. 4. Om dat
hy de sonde haat / daarom is 't hem
niet tegen / maar angenaem / so hy
eenigling by syn herte is / dat hem je-
mant een overtredinge / die hy niet ken-
de / ontdekke. Ps. 141. 5. 5. Hy wagt
sy, so veel mogelijk is / voor syne on-
gerechtigheid. Ps. 18. 24.

56 vra. Welke sijn de vijf laatste Schrif-
tuurlike stulken / waar uit het blijkt /
dat sijn staat opregt is?

Antw. 1. Hy roept uit met David: Wie
roude de afdwalinge verstaan? Rei-
nigd my van de verborgene [afdwaa-
lingen.] Ps. 19: 13. 2. Hy wenscht/
dat 's Heeren kinderen / ter behoede-
ringe van syne heilichheid / veel an hem

we

gedenken / by de theam van Gods eindelose barmhertigheid. 1 Theil. 5: 25.

3. 'T is hem tot een lust / dat 'er wele bekeerd worden. En dkt ofijit uit sijne Bede / Uw' Koningrike komme Matt. 6: 10 Als wetende / dat

in de menigte des volks des Konings heerlikheid bestaat. Spreuk. 14. 28.

4. 'T is hem een blipschap te horen dat Dalgens. Job. 17. 9. de rechtveerdige zynen weg vast houd. En

de dat de reine van handen in sterkte toenemen Col. 2. 5. 5. Sijn op

rechte toefeg is / Godsaliglik te willen leven in Christo Iesu, 2 Tim 3. 12

En sig zelve te reinigen van alle besmettinge des vleeschs ende des

geelts voleindigende de heiligmakinge in de vreesse Gods 2 Cor. 7. 1.

57 vra. Welk is nu weder de pligt van een verlosse uit zijne elende?

Antw. Dat hy als een verlosse / ook tragte van tijd tot tijd in nieuwigheid

Des levens antewassen. Ps. 84: 8.

58 vra. Om hier toe te koomen! Wat raad?

Antw.

Antw. Een verlosse des Heeren moet sig
verplicht vinden / God om zijn genadi-
ge lustand te bidde . Ps. 119: 4-6.

59 vra. En als de Heere de zijne opstant
en kragt geeft / om tot zijne eere te le-
ven ! Wat dan.

Antw. Dan moeten sy zijn Naam loven
en prijzen met mond. Ps. 34: 2. Herte
Ps. 119. 7. En daad. Ps. 119. 163. 64

60 vra. Wa neer prijft men God met
de mond ?

Antw. Wanneer men de lof Godes ver-
kondigd by hem zelve. Ps. 103. 1-3
En by andere. Ps. 145. 21.

61 vra. Wan een loofd men de Heere met
het Herte ?

Antw. Dan / wanneer men sig over des
Heeren deugden verwonderd / verblind
die hoog waardeerd / Ja ook wanneer
des herten overdenkinge van den Heere
soe e is. Ps. 104. 34.

62 vra. En wanneer prijft men de Al-
terhoogste met de Daad ?

Antw. Dan wanneer men zinnigt also laet
ichinen voor de mensche , dat zy de
goede werken mogen sien , ende de
Vader die in de hemelen is verheer-
liken, Matt. 5, 16,

63 vra. Is God te danken met mond en herte / dan niet genoeg.

Antw. Geensins. Soo iemand tegen een welvoender geduiviglijk seide / ick dank u ja van herten danke ik u / en dede onder tusschen alle ogenblikken hem allerlei sijn an / wat dunkt u van sulck een dankbaarge d? Soo ook hier Al seide j' mant duisend en duisend maal / ick Danke God van herten / en sondigde al gestadig tegen den Heere / sulck een danksegginge was in de grond niet anders als louter geveinsdheid.

64 vra. Sal God te loben / niet het eeuwige werk in de hemel zijn?

Antw. Gewisselijk ja. Siet. Ps. 115. 18
De salige in de hemel loben God drie-eenig / sonder eenige tusschenposinge.

65 vra. Die hier op aarde geen lust / heeft en ook niet weet / van God te verheerliken / komt die wel in de hemel?

Antw. Neen dog. 't hemel werk moet hier begonnen worden / en dat is / de Drie-eenige God te prisen Siet. Ies. 43. 21. En Pet. 2. 9.

66 vra.

66 vra. Toond dit wat nader dooz' eens
gelikenisse ?

Antw. Die ober een jaar in Brankrijk /
zoude moeten wonen / die zoude tee-
gen die tijdt Frans moeten leeren /
om die inwonderen te komen ver-
staan en van de selve verstaan te /
mogen worden So ook / Die met de
salige in de hemel de tale Canaans /
na dit leeven hoopt te spreken / die
moet die tale hier leeren / om soo ster-
vende / de hemelingen te verstaan / en
van haar verstaan te komen worden.

67 vra. Wat moeten de gelobige dan
doen ?

Antw. God te loben moet haar lust zijn
Ps. 147. 1. Daar toe moeten zij dilt-
maal hert en tong opwekken. Ps. 57
8. 9. Ook andere. Ps. 34. 4. En
dit moet gedultig haar werk zijn. Ps.
40. 17. En 70. 5. Tot dat zij in de
hemel 't Egeleu werk volmaakt tot
in der ewigheid verrigten zullen Ag-
nen.

E I N D E.

T geheele werkje in 26 Afdeelingen
verdeeld.

Afdeelingen.	Pagina
1. Van de Elende van alle Menschen.	p. 8
2. De Oorsprong van aller Menschen Elende.	p. 4
3. Des Menschen Elende uit Gods wet kennelik.	p. 6
4. Betragtinge	p. 9
5. Van de Verlossinge van sommige menschen, uit hare so grote elende.	p. 12
6. Van Gods volmaaktheid	p. 17
7. Des Drie-eenigen Gods Besluit.	p. 20
8. Van des Vaders eeuwige Generering Scheppinge en voorsienigheid.	p. 22
9. Van des Soons Gods Na- men Natuiren en Ampten.	p. 24

Afbeeldingen. Pagina

10.	Van des Soons Gods beide Staten,	p. 26
11.	Van Christi Wederkomste ten Oordeel.	p. 29
12.	Vande H: Geest, en Des- selfs werken.	p. 32
13.	De Uitverkoren, maar niet de Verworpen, worden Salig	p. 35
14.	Welke het Opregte gelove niet en immers al is.	p. 39
15.	Afdeeling.	p. 42
16.	Van de Regtveerdigma- kinge.	p. 45
17.	Van de H: Doop.	p. 48
18.	Afdeeling.	p. 51
19.	Betrachtinge.	p. 56
20.	Van de schuldige Dankbaar- heid, van alle verloste uit hare so grote Elende.	p. 59

Afdeelingen.

Pagina

21. Afdeeling.	P. 62
22. Van Gods Wet.	P. 65
23. Afdeeling.	P. 68
24. Afdeeling.	P. 70
25. Betragtinge	P. 74
26. Afdeeling.	P. 80

E I N D E.]

E I N D E

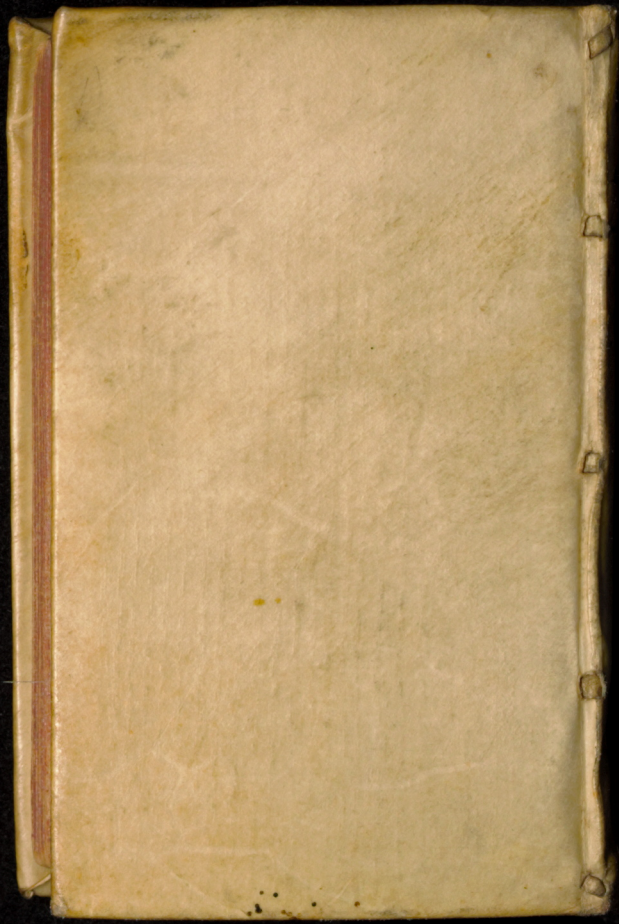
Ex
Bibliotheca
Academicae
Rostochiensis

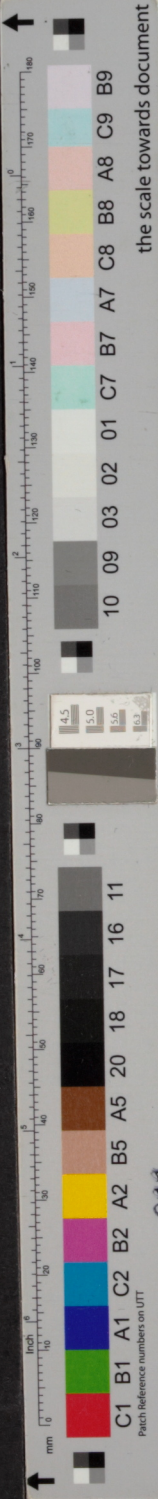

the scale towards document

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No. 033

85
 met monden
 ant tegen een
 e / ik dankte
 / en dede on-
 n hem aller-
 van sulke ees
 hier Al seide
 d maal / icht
 en sondigde
 re / sulke een
 ond niet an-
 zid.
 niet het eeu-
 in ?
 Ps. 115. 18
 en God drie-
 schenposinge.
 e geen lust /
 van God te
 vel in de he-
 nel werk moet
 en dat is /
 prisen Diet.
 2. 9.
 66 vra.